

I. Ú V O D

Vývoj dlhovej služby Košického samosprávneho kraja (ďalej KSK) a jeho dopad na rozpočet je pravidelne analyzovaný vzhľadom na závažnosť problematiky. V materiáli, ktorý bol východiskom pre ďalší postup v oblasti riešenia vznikajúcej záťaže na cash flow a ktorý bol prerokovaný na porade predsedu KSK dňa 28. 5. 2010, boli prijaté prvé opatrenia na riešenie avizovaných problémov. Dôvodom týchto krokov bolo najmä pokračujúce znižovanie reálnych daňových príjmov. Problémy spojené s plnením jednotlivých záväzkov dlhovej služby teda KSK začal riešiť v súčinnosti s bankovými inštitúciami už v máji 2010. Cieľom bolo dosiahnuť zníženie záťaže na cash flow nielen v roku 2010, ale aj v roku 2011, kedy sa ešte očakáva doznievanie dôsledkov spôsobených výpadkom daňových príjmov.

V súčasnom období sa záťaž na dlhovú službu KSK ešte zvyšuje, a to vplyvom povodňových škôd a nutnosťou riešiť tento stav. V dôsledku týchto dvoch faktorov:

- výrazný výpadok daňových príjmov
- mimoriadne udalosti v dôsledku povodní

dochádza k postupnému zhoršeniu niektorých záväzných finančných ukazovateľov. Považujeme preto za nevyhnutné tento stav riešiť komplexne. V závere tohto materiálu navrhujeme opatrenia smerujúce k zabezpečeniu optimálneho vývoja nielen v roku 2010, ale v horizonte najbližších 3 rokov.

1.1 Vývoj daňových príjmov

Prognóza vývoja daňových príjmov pre roky 2011 – 2013 ešte nie je z úrovne MF SR známa a ani jej aktualizácia na rok 2010, preto pri vývoji dlhovej služby vychádzame z krízového variantu vývoja Dane z príjmu fyzických osôb (ďalej DPFO).

Rok	DPFO
2010	45 958 484
2011	59 211 604
2012	63 840 053
2013	72 222 660

1.2 Riziká, ktoré ovplyvnia tvorbu rozpočtu KSK v rokoch 2011 – 2013

▪ Organizácie v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK – 2011

V dôsledku reštriktívneho rozpočtu organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK vzniká vyššia potreba finančných prostriedkov v ďalších rokoch.

▪ Splátky PPP – rok 2013

Znížením splátok PPP projektov v rokoch 2010 (september až december), 2011 a 2012 z dôvodu výpadku DPFO sa vytvorí vysoký nárok na výdavky v rozpočte roku 2013, kedy budú musieť byť uhrádzané všetky odložené splátky.

▪ Úhrada straty pre dopravcov – rok 2011

V roku 2011 počítame s vysokým nedoplatkom za rok 2010 z dôvodu, že v augustovej úprave bol znížený rozpočet na tieto výdavky o 2 500 000 € v dôsledku daňového výpadku.

▪ EHMK – rok 2011, 2012, 2013

Pre EHMK je zatiaľ naakumulovaných iba 522 000 €, pritom rok 2013 je cieľovým rokom, kedy by malo byť na tento projekt naakumulovaných 6 300 000 €.

▪ Projekty z fondov EÚ

Ďalšie finančné prostriedky sú potrebné na splátky úveru na financovanie projektových dokumentácií na projekty z EÚ, na 5 % - né spolufinancovanie a na predfinancovanie projektov formou refundácie.

▪ Povodne

V súvislosti s prijatím dodávateľských úverov na odstránenie havarijného stavu ciest po povodniach bude zvýšená potreba finančných prostriedkov v ďalších rokoch.

1.3 Riešenie povodňovej situácie

KSK v súčasnosti stále inventarizuje povodňami poškodený majetok KSK. Ide hlavne o komunikácie II. a III. triedy, školské zariadenia, nemocnice a domovy sociálnych služieb. Celková výška škôd bola vyčíslená na 20 607 tis. €. V súčasnom období sa javí ako najakútnejšia sanácia cestnej infraštruktúry. Pripravený je spôsob financovania formou dodávateľského úveru, ktorý uvažuje s rekonštrukciou ciest v dvoch častiach (tranžiach) v hodnote približne 18 mil. €, z toho 13,1 mil. € predstavujú práce a dodávky na už zrealizovaných cestných stavbách. Pohľadávky z dodávateľských úverov budú následne odkúpené bankami (DEXIA, prípadne SLSP).

Konkrétne podmienky financovania boli v súčasnosti konzultované zatiaľ len s DEXIA bankou Slovensko, ktorá navrhla riešiť tento záväzok odkúpením pohľadávky z dodávateľského úveru, ktorý poskytuje zhotoviteľ – EUROVIA a. s. v celkovej výške 13 102 781 €. Táto suma zahŕňa hodnotu vykonaných prác vrátane DPH a cenu financovania.

Základné podmienky financovania zabezpečujú splácanie tohto záväzku po dobu 10 rokov, s odkladom splácania istiny 2 roky a cenu financovania na úrovni fixnej úrokovej sadzby 5,05 % p.a. počas celého obdobia. Splátky zodpovedajú anuitnému spôsobu splácania. Podrobný rozpis splátok tohto záväzku je uvedený v prílohe č. 1., stl. 8.

Ďalšia časť záväzkov, ktoré je potrebné zrealizovať v oblasti cestnej infraštruktúry z titulu povodňových škôd je zatiaľ v štádiu spracovania projektovej dokumentácie a zabezpečovania finančných zdrojov.

Splatnosť budúcich záväzkov z obchodného styku vyplývajúcich z týchto dodávateľských úverov však značne ovplyvní celkovú výšku dlhu KSK a najmä plnenie finančných kritérií EIB. V dôsledku toho by bolo pre KSK výhodné, aby dopady tejto záťaž na dlh KSK a rozpočet boli aspoň čiastočne eliminované aktívnym podielom iných zdrojov (avizované dotácie vlády SR, fondy EÚ). V týchto intenciách boli zahájené rokovania na úrovni vlády SR, resp. aj na úrovni príslušných ministerstiev s požiadavkou na uvoľnenie dotácií a na zmenu nastavených parametrov čerpania štrukturálnych fondov EÚ. Túto požiadavku KSK aplikuje hlavne s dôrazom na skutočnosť, že povodne sa takmer pravidelne opakujú, čo zatiaľ – takmer v celom rozsahu, bolo riešené len zo zdrojov KSK.

2. Štruktúra dlhu KSK

Celkový priamy dlh, ktorý je charakterizovaný ako súhrn všetkých záväzkov vyplývajúcich zo splácania istín návratných zdrojov financovania (zdroje z prijatých úverov a pôžičiek, návratné finančné výpomoci a záväzky z cenných papierov) **sa doposiaľ vyvíjal pomerne priaznivo** vzhľadom na skutočnosť, že financovanie dodávateľských záväzkov (tzv. PPP) sme do dlhovej služby nezahrňovali. Oprávňovali nás k tomu doposiaľ platné rozpočtové pravidlá, v ktorých sa dlhodobé záväzky – napriek pripravovanej zmene – zatiaľ nezapočítavajú do priameho dlhu. Táto metodika výpočtu záväzkov zahrňovaných do celkového dlhu v zmysle rozpočtových pravidiel verejnej správy je rozdielna oproti európskym pravidlám ESA 95. V súčasnosti sa pripravuje zmena rozpočtových pravidiel, ktoré by mali byť zosúladené s rozhodnutím Eurostatu o schodku a dlhu.

Napriek tomu, že sa tieto záväzky v zmysle rozpočtových pravidiel v dlhovej službe KSK neobjavujú (resp. len v zúženom objeme ročnej splátky), do projekcie rozpočtu jednotlivých rokov však zasahujú v plnom rozsahu záväzných splátok (istina + cena financovania), až do úplnej splatnosti celého záväzku. Hodnotu týchto záväzkov a ich dopad na rozpočet a cash flow bližšie špecifikujeme v bode 3. - Celková zadlženosť. Zároveň tieto záväzky KSK sleduje už v harmonizovanej podobe – podľa pravidiel ESA 95, a to na základe zmluvných podmienok dohodnutých s EIB pri poskytovaní dlhodobého úveru.

V rámci sledovaného dlhu KSK sú úverové záväzky členené podľa účelovosti čerpania a podľa jednotlivých bánk, ktoré poskytli úverové zdroje. Zostatky týchto úverov a ich štruktúra ku dňu 31. 8. 2010 je nasledovná:

Priamy dlh	Úver EIB	44 949 878 €
	Dexia - nákup CT	161 978 €
	Spolu priamy dlh	45 111 856 €
Nepriamy dlh	Reštrukturalizované záväzky NsP	3 654 423 €
	PPP	19 308 687 €
	Spolu nepriamy dlh	22 963 110 €
Celkový dlh KSK (priamy aj nepriamy)		68 074 966 €

- **Dlhodobý úver EIB** bol určený pre viaceré oblasti financovania modernizácie a obnovy infraštruktúry KSK (doprava, školstvo, obnova kultúrnych a historických budov) a na zabezpečenie predfinancovania akcií realizovaných zo zdrojov EÚ. Celý projekt bol realizovaný v období 2007-2010. V súčasnosti KSK začalo so splácaním úveru vyčerpaného v limite 1,4 mil. Sk (46,476 mil. €). Zostatok úveru ku dňu 31. 8. 2010 predstavuje 44 949 878 €. Splatnosť úveru je rozložená na 27 rokov, **plánované splátky úveru sú zvládnuteľné aj z hľadiska limitovaných zdrojov.**

Na základe toho sme sa pri úvahe o reštrukturalizácii záväzkov rozhodli, že v súčasnosti nebudeme zasahovať do zmluvne dohodnutého splátkového režimu, nakoľko by sa jednalo o závažné porušenie zmluvných podmienok s možnými dopadmi na kredibilitu KSK aj SR.

▪ **Úver na obstaranie CT prístrojov (počítačové tomografy) pre nemocnice s poliklinikami** je splatný do konca roka 2010 a jeho zostatok k 31. 8. 2010 predstavuje 161 978 € . **Úver bude v tomto období aj splatený.**

▪ **Úver na financovanie projektov EÚ** je plánovaný vo výške 7 000 000,- €. Doposiaľ nedošlo k jeho čerpaniu vzhľadom na posuny v schvaľovacom procese jednotlivých projektov. Plánovaný objem čerpania tohto úveru (so súhlasom ÚHK) v roku 2010 predstavuje:

119 tis. € - na projektovú dokumentáciu

2 120 tis. € - na implementáciu projektov s čiastočnou refundáciou

Tento úver sme zahrnuli do dlhovej služby z dôvodu, že minimálne prvá časť nákladov na vyhotovenie projektovej a technickej dokumentácie nebude v celom rozsahu uznaná ako oprávnený náklad a bude potrebné uvažovať s jej splatením z rozpočtových zdrojov KSK. K podpisu úverovej zmluvy zatiaľ nedošlo, podmienky úveru a rozdelenie čerpania v jednotlivých rokoch 2010 a 2011 sú v štádiu rokovaní s DEXIA bankou Slovensko.

Priamy dlh vykazovaný v zmysle platného zákona o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy je na úrovni KSK prísne sledovaný a jeho vývoj je tým očakávaný a riadený. **Napriek tejto skutočnosti musíme konštatovať stúpajúci trend v tejto kategórii úverov, ktorý je spôsobený kulmináciou čerpania úveru EIB v roku 2010 a plánovaným čerpaním úveru na projekty EÚ v roku 2010 v celkovej výške cca 2,2 mil. €.**

Aktuálny podiel priamej zadlženosti v podiele na bežných príjmoch predchádzajúceho roku (2009) ku dňu 31.8.2010 predstavuje 32,99 %. Ku koncu roka 2010 sa tento podiel mierne zvýši na 34,07 % pri zotrvaní na očakávanej výške bežných príjmov uvedených v prílohe č. 1. Predpokladaná výška v roku 2011 pri tomto odhadovanom objeme príjmov sa zvýši na 39,24 %. V porovnaní s výškou tohto podielového ukazovateľa k 31. 12. 2009 to znamená nárast priameho dlhu o cca o 3 %.

3. Celková zadlženosť KSK

V zmysle podmienok sledovaných Eurostatom o schodku a dlhu (norma ESA 95) sa do celkovej zadlženosti započítavajú aj ostatné dlhodobé záväzky so splatnosťou nad 3 roky. Podobnú podmienku máme zakomponovanú do úverových podmienok v zmluve o poskytnutí dlhodobého úveru medzi EIB a KSK, s cieľom zabezpečiť vykazovanie a sledovanie všetkých evidovaných dlhodobých záväzkov, ktorých splácanie je zabezpečované z rozpočtu KSK. Znamená to, že okrem priamych úverov poskytnutých bankovými inštitúciami sú v dlhovej službe KSK sledované aj tieto ďalšie finančné záväzky KSK:

▪ **Záväzky z obchodného styku (PPP projekty)**

Tieto záväzky tvoria významnú položku dlhovej služby KSK. Jedná sa o dodávateľské úvery vyplývajúce z rekonštrukcií a opráv cestnej infraštruktúry realizované v rokoch 2005, 2006 a 2007. Zhotoviteľ po uzavretí zmluvy o diele zabezpečoval stavebnú údržbu opravenej cestnej siete súvisiacej s dotknutým územím na vlastné náklady až do ukončenia zmluvného vzťahu. Od prevzatia prác spláca KSK cenu diela v rovnomerne rozložených splátkach počas 5 – 10 rokov. Tieto záväzky boli následne odkúpené bankovými inštitúciami. Ich celková splatnosť bola stanovená individuálne, počnúc rokom 2012 až do roku 2016. V rokoch 2010 a 2011 predstavuje výška ročnej splátky PPP záväzkov 4 482 tis. €. Vzhľadom na veľkú záťaž na rozpočet KSK, ktorá je cca 4 – krát vyššia v porovnaní so splátkami EIB, sme so

zainteresovanými bankami (SLSP a DEXIA banka) prerokovali možnosti optimálneho rozloženia splátok, vrátane týchto ďalších riešení:

- **zníženie objemu splátok istiny od 08/2010 do 08/2012 t.j. o 2 roky**
- **možnosti predĺženia celkovej splatnosti záväzku o 2 až 3 roky**
- **minimalizácia ceny odkladu splácania a poplatkov spojených s týmito transakciami**

Prístup jednotlivých bánk k týmto požiadavkám je individuálny čo sa týka spôsobu realizácie. Napríklad SLSP schválila odklad splácania istiny na 1 rok, s možnosťou predĺženia o ďalší rok, t.j. celkovo o dva roky za predpokladu splácania úrokov (ceny financovania). DEXIA banka vidí riešenie v odsune splátok istiny o 2 roky, za predpokladu splácania úrokov (ceny financovania) počas odkladu splátok istiny. Táto banka však trvá na dodržaní maturity celkových splátok podľa pôvodného termínu.

Definitívne návrhy boli premietnuté **do zmlúv o reštrukturalizácii dlhu**, podľa ktorých už došlo k zmene splácania počnúc mesiacom september 2010 nasledovne:

Reštrukturalizácia záväzkov voči Slovenskej sporiteľni (stĺpec 2 Prílohy č. 1)

Z reštrukturalizácie boli vylúčené záväzky z roku 2005 splatné v roku 2011. Ostatné záväzky budú upravené nasledovne:

- trinásť mesačných splátok počnúc septembrom 2010 len vo výške úrokovej zložky, potom
- splátky v pôvodnej výške 87 772,66 € mesačne počnúc októbrom 2011 do termínu pôvodnej splatnosti,
- splátky odloženej časti istiny (z 13-tich splátok na začiatku reštrukturalizácie) a úrokov nabehnutých počas odkladu – budú realizované anuitným spôsobom vo výške 53 359 € mesačne počas dvoch rokov až do novembra 2017.

Reštrukturalizácia záväzkov voči Dexia banke Slovensko (stĺpce 4,5,6 Prílohy č.1) prebehne nasledovne:

- dvadsaťštyri splátok len vo výške úrokov z celého nesplateného zostatku počnúc septembrom 2010, potom
- nové anuitné splátky počnúc decembrom 2012 vo výške:
 - 108 288,79 € za záväzky z roku 2005 splatné v roku 2015 (stĺpec 4 Prílohy č.1)
 - 22 553,11 € za záväzky z roku 2005 splatné v roku 2016 (stĺpec 5 Prílohy č.1)
 - 221 400,54 € za záväzky z roku 2007 splatné v roku 2014 (stĺpec 6 Prílohy č.1)

Výsledným efektom reštrukturalizácie dodávateľských záväzkov PPP boli nasledovné zmeny podmienok:

	Zostatok		Navýšenie v €	Splatnosť		úroková sadzba v % p.a.
	pred reštr.	po reštr.		pôvodná	nová	
SLSP	5 529 678	5 865 435	389 117	XI. 2015	XI. 2017	3,90
Dexia	3 951 530	4 548 311	596 781	XI. 2015	XI. 2015	4,04
	2 323 551	2 703 147	379 596	VI. 2016	VI. 2016	4,04
	6 250 958	6 513 445	262 487	XII. 2014	XII. 2014	4,98
Celkom	18 055 717	19 630 3388	1 574 621			

Dopad na Cash Flow v dôsledku reštrukturalizácie PPP je pomerne výrazný. V období od 09/2010 dochádza k zníženiu splátok o 969 455 € a najvyšší vplyv je v roku 2011, kedy sú splátky nižšie oproti pôvodnému režimu až o 2 711 852 €. Pozitívnym momentom je ponechanie pôvodných úrokových sadzieb, platných pri odkúpení týchto záväzkov zo strany oboch bankových inštitúcií.

Negatívum tejto reštrukturalizácie je zvýšenie hodnoty záväzku za celé obdobie splácania o 1 574 621 € vplyvom odloženia splátok istiny a predĺžením celkovej splatnosti v priemere o 2 roky.

▪ Dlhodobé záväzky nemocníc s poliklinikami v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK

Zostatok týchto záväzkov, ktorých splácanie prevzal KSK v roku 2008 predstavuje k 31.8.2010 výšku 3 654 423 € a ich oficiálna splatnosť je aktuálna dňom 25.2.2013. Uvedený záväzok, ktorý v roku 2013 bude predstavovať výšku 2 101 682 € však po dohode s veriteľom, ktorým je SLSP je **možné revolvingovať na ďalších 5 rokov.**

4. Zhrnutie

Celková výška zadlženia KSK po načerpaní plného limitu úveru EIB a po zohľadnení všetkých dlhodobých dodávateľských záväzkov ku dňu 31.8.2010 a PPP predstavuje hodnotu 68 074 966 €.

Podiel celkového dlhu na bežných príjmoch aktualizovaných podľa vývoja v poslednom období predstavuje ku koncu roka 2010 hodnotu 56,06 %, čo je zatiaľ pod hranicou úverových kritérií stanovených v zmysle podmienok EIB (70%). Tento ukazovateľ je zároveň vypočítaný ako optimistický variant KSK. V prípade, ak sa očakávané prognózy v oblasti príjmov naplnia (v zmysle bodu 1.2), stále nie sú ešte v plnom rozsahu pokryté potreby povodňových škôd, čo môže spôsobiť prekročenie tohto záväzného kritéria v nasledujúcom období.

Problémy sa v plnom rozsahu môžu prejaviť už v roku 2011. K zvýšeniu podielových ukazovateľov v oblasti dlhu dôjde vplyvom dodávateľských úverov čerpaných v roku 2010 (riešenie povodňových škôd) a vyčerpaním plánovaného úveru na financovanie projektov EÚ v sume

5 911 tis. €. Tým sa úverová angažovanosť zvýši na 83 577 455 €. V dôsledku toho bude podiel celkovej zadlženosti v pomere k bežným príjmom predstavovať 63,28 % . Ďalšie zvýšenia úverovej angažovanosti v tomto období už teda nebude možné.

Uvažovaný odsun splácania, s ktorým KSK počíta v rámci reštrukturalizácie pomôže prekonať napätie v Cash Flow v III. štvrtroku 2010 a najmä v roku 2011, ako to špecifikujeme v bode č. 3. Na druhej strane je však potrebné si uvedomiť, že týmto riešením sa zároveň vytvára „finančný val“ pre ďalšie obdobie (2012, 2013), kedy naakumulované splátky PPP a dodávateľských úverov budú dosahovať hodnoty cca 6,7 až 7,1 mil. €, čo bude potrebné opätovne reštrukturalizovať. Odsun splatnosti je pritom spravidla spojený s vyššou cenou financovania.

Východiskom by bol nárast daňových príjmov minimálne na úrovni roku 2008 a garantovanie minimálnej výšky rozpočtových príjmov zo strany MF SR aj v legislatívnej podobe. Zo strany KSK bude potrebné ponechať doterajší rozsah úsporných opatrení vo výdavkovej časti rozpočtu a to až do úplnej konsolidácie rozpočtových príjmov.

V navrhovaných riešeniach je zo strany KSK potrebné zohľadniť aj tú skutočnosť, že **v Programovom vyhlásení vlády SR je uvažované prijať väčšinu opatrení potrebných na zníženie deficitu verejných financií s účinnosťou od roku 2011 prostredníctvom ústavného zákona o rozpočtovej zodpovednosti.** Tento zákon definuje jasné pravidlá disciplíny a transparentnosti vo verejných financiách. Zásadným cieľom je zníženie verejného dlhu. Na základe uvedeného je možné predpokladať, že sa uvedené úpravy dotknú aj rozpočtových pravidiel platných pre mestá a obce a vyššie územné celky, pravdepodobne na úroveň ESA 95 (tak ako ich sleduje EIB). Na základe týchto skutočností predpokladáme, že v budúcom období budeme analýzam v oblasti dlhovej služby a opatreniam na dodržiavanie sprísnených pravidiel venovať ešte viac pozornosti.

Pre najbližšie obdobie **n a v r h u j e m e** prijať nasledujúce opatrenia:

- 4.1 Po zverejnení aktuálnej prognózy MF SR ohľadne vývoja dane z príjmov fyzických osôb prijať zásadné rozhodnutia pre zostavenie návrhu vyrovnaného rozpočtu na obdobie rokov 2011 až 2013.

Termín: október 2010
Zodpovedný: Ing. Bernát
riaditeľ Úradu Košického samosprávneho kraja

- 4.2 Pri financovaní budúcich záväzkov (odkúpenie dodávateľských úverov na riešenie povodňových škôd) v maximálnej miere využiť možnosti financovania z iných zdrojov – dotácie vlády SR a možnosti plynúce z pripravovaného prehodnocovania cieľov a priorit NSRR.

Termín: december 2010
Zodpovedný: Ing. Bernát
riaditeľ Úradu Košického samosprávneho kraja

- 4.3 Sledovať vývoj dlhovej služby v nadväznosti na reálnu výšku daňových príjmov KSK a v prípade zhoršenia ukazovateľov prijať adekvátne opatrenia smerujúce k zníženiu úverovej angažovanosti KSK (použitie príjmov z predaja majetku, resp. z prípadného zvýšenia daňových príjmov na realizáciu mimoriadnych splátok úveru a pod.).

Termín: stály
Zodpovedný: Ing. Bernát
riaditeľ Úradu Košického samosprávneho kraja